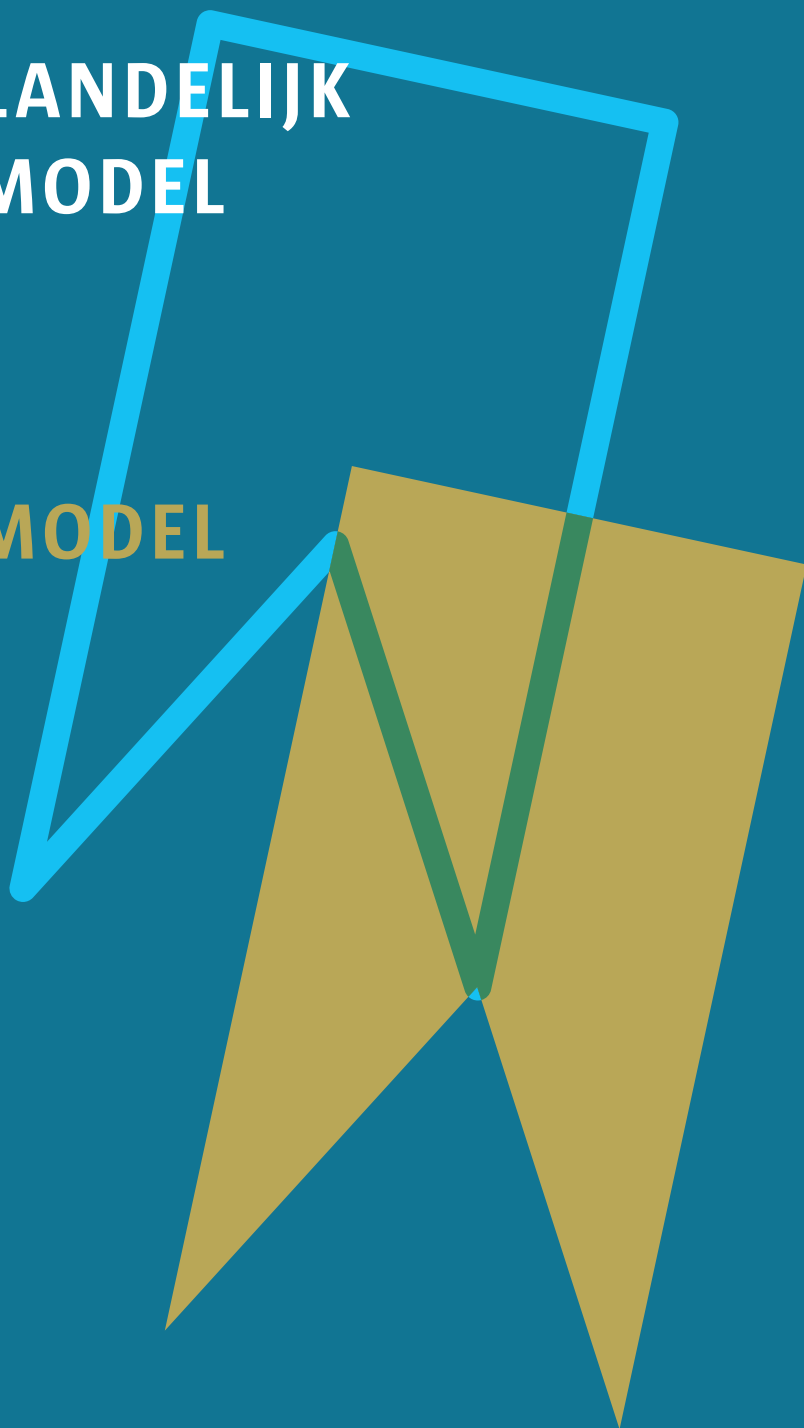

BIJLAGE 9: HANDLEIDING LANDELIJK DOELGROEPENMODEL

OP BASIS VAN
HET LANDELIJK
DOELGROEPENMODEL

Leeswijzer

Dit document is bedoeld als handvat in het praktische gebruik van het landelijk doelgroepenmodel en haar onderleggers. Het is niet bedoeld om van a tot z door te nemen. Via de inhoudsopgave kunt u terugvinden waar in dit document u de door u gewenste informatie kunt vinden. Daarnaast is er een kleurcodering opgenomen:

Rood: theoretische achtergrond

Geel: werken met het landelijk doelgroepenmodel

Blauw: verklarende woordenlijst

Online is ook veel (recente) informatie te vinden over het model, zie: www.doelgroepenmodel.nl. Hier zijn ook het model en de onderleggers te vinden als downloads.

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Het landelijk doelgroepenmodel (V)SO schematisch	5
1. De wetenschappelijke basis van het landelijk doelgroepenmodel	7
1.1. <i>Waarom het landelijk model doelgroepen?</i>	7
1.2. <i>Het AAIDD-model</i>	9
Ondersteuning	9
1.3. <i>Het AAIDD-model vertaald naar het landelijk doelgroepenmodel</i>	11
Doelgroepen en uitstroomniveaus	12
2. Werken met het landelijk doelgroepenmodel (V)SO	14
2.1. <i>Cyclisch werken</i>	14
2.2. <i>Stapsgewijs invullen</i>	14
3. Verklarende woordenlijst	27
Literatuurlijst	32

Inleiding

Het speciaal onderwijs biedt circa 70.000 leerlingen in Nederland onderwijs van hoge kwaliteit. De diversiteit onder die leerlingen is enorm. De verschillen in intelligentie, lichamelijke en verstandelijke beperkingen, leer-, gedrags- en/of sociaal-emotionele problematiek zijn groot. Als we echter kijken naar mogelijkheden van elke leerling is er telkens een hoge ambitie te stellen. Dit leggen we vast in het ontwikkelingsperspectief (OPP) en een passende uitstroombestemming. Vanuit verschillende expertises en op verschillende momenten wordt er vervolgens bepaald wat de leerling nodig heeft om op het gewenste niveau uit te stromen. Dit is een proactief en cyclisch proces.

Om dit proces zo goed mogelijk te ondersteunen is het landelijk doelgroepenmodel ontwikkeld. Met dit model is een school in de gelegenheid om onderbouwd en transparant het maximaal haalbare eindniveau en het benodigde onderwijsaanbod en ondersteuning goed in kaart te brengen. Ook is de school in staat om planmatig te kijken wat de leerling nodig heeft. Dit model ondersteunt scholen doelgericht bij het formuleren van het OPP, de onderbouwing van de verwachte uitstroombestemming, het volgen van de ontwikkeling van leerlingen en het in kaart brengen van de opbrengsten van het onderwijs. Bovendien biedt het mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering. Gemaakte keuzes kunnen verantwoord worden aan derden zoals de onderwijsinspectie.

Met dit model kijken we verder dan IQ-scores. Nadrukkelijk worden ook andere factoren van het kind betrokken. Deze brede interpretatie is van groot belang, zeker als de cognitieve mogelijkheden en de sociaal-emotionele vaardigheden ver uit elkaar liggen. Anderzijds voorkomt het model 'onderpresteren' of 'ondervragen' van leerlingen, doordat het model professionals als het ware dwingt tot doelgericht werken. Bovendien worden cognitieve prestaties en het benutten van mogelijkheden en talenten van leerlingen gestimuleerd.

Op dit moment wordt er niet volgens een gestandaardiseerde manier gewerkt. Dit bemoeilijkt de communicatie met stakeholders zoals inspectie, samenwerkingsverbanden, externe ondersteuners en scholen in het regulier onderwijs. Het landelijk doelgroepenmodel verbetert deze communicatie. Tevens verbetert het de communicatie met ouders. Door het landelijk doelgroepenmodel en de onderliggende instrumenten is de school in staat een goed beeld te schetsen van waar de leerling staat en wat het toekomstperspectief is.

Het model en haar onderleggers zijn niet af. Ze zijn wellicht nooit helemaal af. Doorontwikkeling en aansluiting bij de almaar veranderende wereld is cruciaal voor het slagen van de werking van dit model. Deze handleiding wordt in 2020 herzien, indien nodig. Een nieuwe versie zal dan beschikbaar worden gesteld op www.doelgroepenmodel.nl. Tussen 2018 en 2020 zullen er geen wijzigingen worden doorgevoerd.

Het landelijk doelgroepenmodel: elke leerling in beeld

Het landelijk doelgroepenmodel (V)SO schematisch

Het landelijk doelgroepenmodel SO

	1	2	3	4		5		6	7		
Totaal IQ	< 20	20 - 34	35 - 49	50 - 69	PRO 55-80	70 - 89	90 - 110	> 110			
Indeling Inspectie	< 35		35 - 49	50 - 69		70 - 79	80 - 89	90 - 110	110 - 120	> 120	
Ontwikkelingsleeftijd (SEO)	0-2 jaar	2-4 jaar	4-6 jaar	6-9 jaar		9-11 jaar		kalenderleeftijd	kalenderleeftijd		
Didactisch functioneringsniveau			FN <E3	FN E3-M5		FN E5-E6		FN M7-M8 Referentieniveau 1F	FN > M8 I-II Referentieniveau 1S/2F		
Leerstandaard	Plancius niveau 1-6	SO-ZML niveau 3	SO-ZML niveau 6	SO-ZML niveau 9 Basisleerlijn niveau 4		Basisleerlijn niveau 6		Basisleerlijn niveau 8	Basisleerlijn niveau 10		
Leerroutes Passende Perspectieven vanaf groep 6				Passende perspectieven leerroute 3		Passende perspectieven leerroute 2		Passende perspectieven leerroute 1	Passende perspectieven leerroute 1 naar 1S*		
Leerkenmerken	Sensomotorisch en gevoelsmatig	Pragmatisch	Egocentrisch	Egocentrisch en performaam		Performaam en ongericht		Toepassingsgericht	Betekenisgericht		
Onder- steunings- behoefte t.a.v.	leren en ontwikkelen	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig		Incidenteel	Op afroep		
	sociaal-emotionele ontwikkeling	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig		Incidenteel	Op afroep		
	communicatie	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig		Incidenteel	Op afroep		
	fysieke situatie	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig		Incidenteel	Op afroep		
	medische situatie	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig		Incidenteel	Op afroep		
Uitstroombestemming	VSO	VSO	VSO	PRO		PRO VMBO (BBL)		VMBO (KBL, GTL)		HAVO / VWO	
				VSO	VO	VSO	VO	VSO	VO	VSO	VO

* Leerroute 1 naar 1S is een verdere uitwerking van leerroute 1 uit Passende Perspectieven. Waar leerroute 1 stopt bij referentieniveau 1F, gaat leerroute 1 naar 1S verder naar referentieniveau 1S. Het doel van de leerroute 1 naar 1S is om te voorkomen dat leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, ondanks hun cognitieve capaciteiten voor een havo/vwo-niveau, te laag doorstromen naar niet passend voortgezet onderwijs.

Voor leerlingen met respectievelijk kenmerken van ADHD, autisme spectrum stoornissen (ASS) en dyslexie, geeft SLO in de leerroute 1 naar 1S aan hoe gestreefd kan worden naar zo hoog mogelijke doelen (1S), terwijl tegelijkertijd inzichtelijk is op welke onderdelen deze leerlingen mogelijk ondersteuning nodig zullen hebben op weg naar 1S.

Het landelijk doelgroepenmodel VSO

	1	2	3	4		5		6	7	
Totaal IQ	< 20	20 - 34	35 - 49	50 - 69	PRO 55-80	70 - 89	90 - 110	> 110		
Indeling Inspectie	< 35		35 - 49	50 - 69		70 - 79	80 - 89	90 - 110	110 - 120	> 120
Ontwikkelingsleeftijd (SEO)	0-2 jaar	2-5 jaar	5-8 jaar	8-12 jaar		12-16 jaar		kalenderleeftijd	kalenderleeftijd	
Didactisch functioneringsniveau			FN E3-E4	FN M5-E6		Referentieniveau 1F/ onderdelen 2F		Referentieniveau 2F	Referentieniveau 3F-4F	
Leerstandaard	Plancius 1-6 VSO niveau 2	VSO niveau 6	VSO niveau 9	VSO niveau 12	VSO niveau 12/14	VSO niveau 14 Streven naar <u>gind-</u> <u>termen</u> VO		VSO niveau 16 Conform eindtermen VO	Conform eindtermen VO	
Leerroutes Passende Perspectieven Praktijkonderwijs			Passende perspectieven Pro leerroute D	Passende perspectieven Pro leerroute C	Passende perspectieven Pro leerroute B	Passende perspectieven Pro leerroute A		Passende perspectieven VMBO leerroute 2F (taal)	Passende perspectieven VMBO leerroute 2A en leerroute 2F (rekenen)	
Leerroutes Passende Perspectieven VMBO BBL/KBL										
Leerkenmerken	Sensomotorisch en gevoelsmatig	Pragmatisch	Egocentrisch	Egocentrisch en performaam		Performaam en ongericht		Toepassingsgericht	Betekenisgericht	
Onder- steunings- behoefte t.a.v.	leren en ontwikkelen	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig		Incidenteel	Op afroep	
	sociaal-emotionele ontwikkeling	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig		Incidenteel	Op afroep	
	communicatie	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig		Incidenteel	Op afroep	
	fysieke situatie	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig		Incidenteel	Op afroep	
	medische situatie	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend		Regelmatig		Incidenteel	Op afroep	
Uitstroombestemming	Belevingsgericht	Taakgericht en activerend	Beschut werk**	Arbeid		Arbeid met certificaten MBO Entree		MBO 2/3/4		MBO 3/4 HBO/WO
	Dagbesteding		(beschutte) arbeid **		Arbeid/ Vervolgonderwijs		Vervolgonderwijs			

** De uitstroombestemming beschut werk/ (beschutte) arbeid is aan veel discussie onderhevig. De uitstroombestemmingen in het landelijk doelgroepenmodel (2018) zijn vormgegeven op basis van hoe de situatie er heden ten dage uit ziet qua **wet- en regelgeving** (Participatiewet). Dit weerspiegelt niet per se de werkelijkheid/de praktijk. Dit is een bewuste keuze in het model. We hebben gekozen om hier de **theoretische situatie** aan te houden, omdat die ons voorgeschreven wordt door nieuwe regels. Maar belangrijker nog: we willen graag zelf als sector inzichtelijk maken waar de schoen wringt. Wanneer meer (V)SO-scholen met het landelijk doelgroepenmodel gaan werken, wordt op steeds grotere schaal duidelijk dat de theorie de praktijk hier niet weerspiegelt en wellicht op deze manier niet houdbaar is. In de zin dat als we wet- en regelgeving met zijn allen volgen zal blijken of dit wel of niet haalbaar zal zijn.

1. De wetenschappelijke basis van het landelijk doelgroepenmodel

Het model is ontwikkeld in de dagelijkse praktijk en onderbouwd vanuit wetenschappelijke bronnen. In paragraaf 1.1 vindt u de verantwoording en de meerwaarde van het model. Bij 1.2 lichten we het AAIDD-model toe, dat de wetenschappelijke basis vormt voor het model. In paragraaf 1.3 beschrijven we de vertaling van het AAIDD-model naar het doelgroepenmodel.

1.1 Waarom het landelijk doelgroepenmodel?

De wetgever verplicht scholen voor speciaal (basis)onderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs en praktijkonderwijs om voor alle leerlingen een ontwikkelingsperspectief(-plan) (OPP) op te stellen. Dit geldt ook voor leerlingen in het reguliere onderwijs die extra ondersteuning nodig hebben¹. Het OPP is een inschatting van de ontwikkelingsmogelijkheden van een leerling op de langere termijn, het geeft aan welke uitstroombestemming verwacht kan worden en welke ondersteuning de leerling daarbij nodig heeft.

Het landelijk doelgroepenmodel is een flexibel en praktisch model dat helpt bij het opstellen van het OPP en voldoet aan actuele wet- en regelgeving. Er is ook een model ontwikkelingsperspectiefplan beschikbaar als onderlegger bij het landelijk doelgroepenmodel. Het gaat hier om een voorbeeld van een OPP. Deze is te vinden op de website: www.doelgroepenmodel.nl. Hieronder wordt de kern van het OPP geschetst.

In het onderzoekskader 2017 voor het toezicht op (voortgezet) speciaal onderwijs wordt toegelicht wat van scholen wordt verwacht:

De school verzamelt met behulp van een leerling- en onderwijsvolgsysteem systematische informatie over de kennis en vaardigheden van haar leerlingen. Voor de kennisgebieden taal en rekenen/wiskunde gebeurt dit met genormeerde toetsen. De school stelt bij de start van het onderwijs op basis van alle gegevens een passend ontwikkelingsperspectief voor elke leerling op dat sturing geeft aan het plannen en volgen van de ontwikkeling van de leerlingen. Daarnaast verzamelt de school systematisch informatie over de voortgang in de ontwikkeling met behulp van toetsen, observaties, leerlingenwerk, gesprekken en (zelf)rapportages. De leraren gebruiken deze informatie om het onderwijs dagelijks en op langere termijn af te stemmen op het niveau en de ontwikkeling van de kinderen, om hiaten of voorsprongen te signaleren en om te bepalen welke leerlingen extra ondersteuning, begeleiding of externe zorg nodig hebben. Ze gebruiken daarbij een cyclische aanpak van evalueren, analyseren, plannen, uitvoeren en weer evalueren.

Deze signalering en analyses maken het mogelijk om het onderwijs af te stemmen op de onderwijsbehoeften van zowel groepen als individuele leerlingen. Wanneer leerlingen niet genoeg lijken te profiteren van het onderwijs, gaat de school na waar de ontwikkeling stagneert en wat mogelijke verklaringen hiervoor zijn. Bovendien gaat zij na wat nodig is om eventuele achterstanden bij leerlingen te verhelpen.

De school gebruikt de informatie over haar leerlingen om het onderwijsaanbod aan te passen aan de specifieke onderwijsbehoeften van zowel groepen leerlingen als individuele leerlingen. De leerling krijgt daarmee de begeleiding die zij nodig heeft om beter het onderwijsprogramma te kunnen doorlopen.

Voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften is er extra ondersteuning in zowel de cognitieve, de motorische als de sociale ontwikkeling. De extra ondersteuning is gericht op het realiseren van het ontwikkelingsperspectief. De school evalueert regelmatig of de extra ondersteuning voor die leerlingen het gewenste effect heeft en stelt zo nodig bij.

¹ Welke ondersteuning extra is, verschilt per samenwerkingsverband Passend Onderwijs.

Werken met het landelijk doelgroepenmodel levert een belangrijke bijdrage aan het vergroten van de opbrengstgerichtheid van het onderwijs (kwaliteitszorg), het doelgericht plannen van het onderwijs aan leerlingen, het maken van beredeneerde keuzes in leerlijnen en onderwijsaanbod, een betere afstemming met ouders en leerling en een goede overgang naar voortgezet of vervolgonderwijs, arbeidsmarkt of dagbesteding.

Werken met het model komt de kwaliteit van het onderwijs, en vóór alles de leerlingen, ten goede. De onderwijsinspectie ziet toe op de kwaliteit van het onderwijs. In de waarderingskaders² van de inspectie staat het werken met het OPP centraal. Scholen die conform het landelijk doelgroepenmodel werken, kunnen hun werkwijze vol vertrouwen verantwoorden aan de onderwijsinspectie en anderen. Het is transparant en navolgbaar hoe de (norm)indicatoren van de betreffende kwaliteitsgebieden handen en voeten krijgen. Het model biedt de bouwstenen waarmee scholen, uitgaande van hoge, maar wel realistische ambities, kunnen onderbouwen op grond waarvan zij tot een bepaalde uitstroombestemming zijn gekomen.

² Onderzoekskader Inspectie van het Onderwijs 2017

1.2 Het AAIDD-model

Het landelijk doelgroepenmodel is gebaseerd op het algemeen model van menselijk functioneren, het AAIDD-model³. Dit model is uitgewerkt voor mensen met een verstandelijke beperking en/of ontwikkelingsstoornis, maar is ook goed bruikbaar bij andere (bijvoorbeeld fysieke) beperkingen. Het is namelijk geen “dichtgetimmerd” sjabloon. De gebruiker kan het model aanvullen, maar ook dimensies weglaten. Bovendien is het model niet alleen analytisch, maar streeft het ook naar een compleet (mens)beeld met ruimte voor subjectieve waarderingen. Dit uitgangspunt vinden we ook terug bij de uitwerking van Pameijers Handelingsgerichte diagnostiek⁴. Evenals Pameijer baseren wij ons op wetenschappelijk onderzoek, theoretische inzichten en praktijkervaringen. Via een cyclische werkwijze ontdekt de professional individuele onderwijsbehoeften van leerlingen om hier vervolgens naar te handelen.

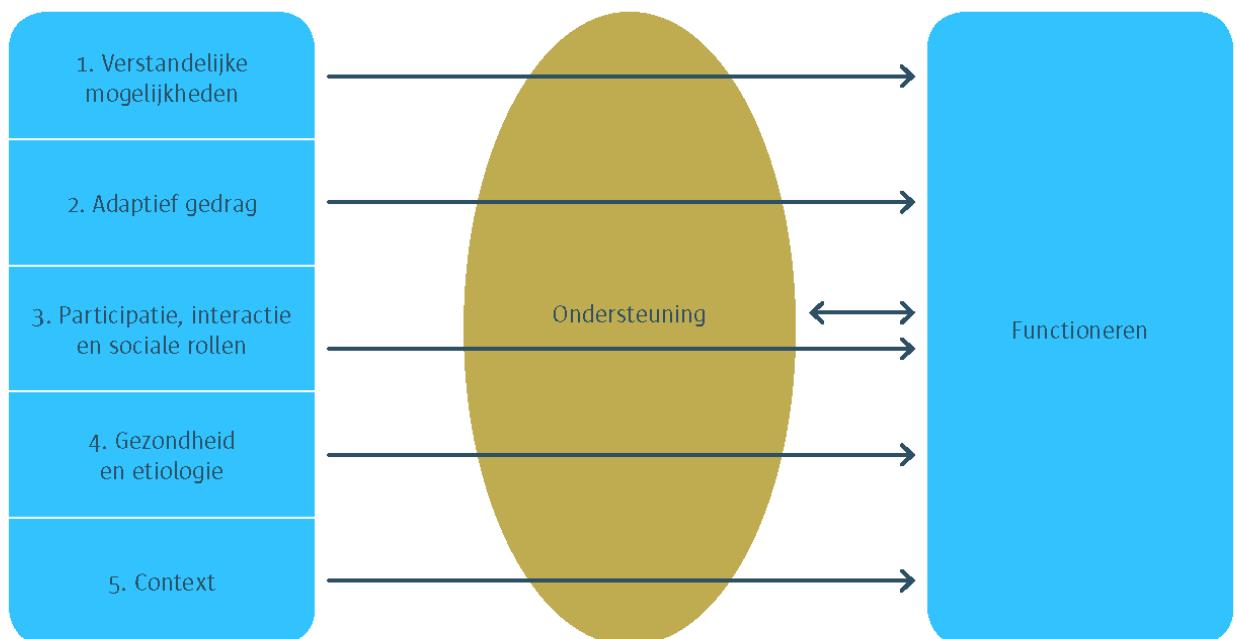
Ondersteuning

Het AAIDD-model, en daarmee ook het landelijk doelgroepenmodel, gaat ervan uit dat het functioneren van mensen (met een beperking) te begrijpen is vanuit een combinatie van vijf dimensies. De dimensies omvatten de interacties tussen:

- De aanwezige persoonlijke competenties;
- De omgevingseisen;
- De ontvangen ondersteuning.

Het begrip ondersteuning heeft een centrale plaats in het model. De benodigde ondersteuning kan afgeleid worden uit een sterkte-zwakke analyse op de vijf dimensies: dit wordt zichtbaar in de beschrijving van de bevorderende en belemmerende factoren. Het functioneren van de persoon is dus mede afhankelijk van een adequate ondersteuning op deze vijf dimensies.

Figuur 1: Het AAIDD-model ziet er als volgt uit:

³ American Association of Intellectual and Developmental Disorders

⁴ Noelle Pameijer & Nina Draaisma Handelingsgerichte diagnostiek in de jeugdzorg Acco 2011

Schema 1: Toelichting op de vijf dimensies van het AAIDD-model (Buntinx, 2003)

1. Verstandelijke mogelijkheden

Deze dimensie verwijst naar de verstandelijke vermogens van de persoon. Het gaat om 'intelligentie', zoals die wordt gemeten met intelligentietests. Intelligentie wordt omschreven als een algemene mentale functie die betrekking heeft op redeneren, plannen, problemen oplossen, abstract denken, begrijpen van complexe ideeën, snelheid van lezen, en leren van ervaringen.

2. Adaptief gedrag

- Adaptief gedrag betreft conceptuele, sociale en praktische vaardigheden die een persoon nodig heeft om in het dagelijks leven te kunnen functioneren.
- Conceptuele vaardigheden: begrijpen en hanteren van taal, lezen en schrijven, begrip van geld en het kunnen overzien en plannen van dagelijkse activiteiten.
- Sociale vaardigheden: hanteren van interpersoonlijk contact, handelen vanuit verantwoordelijkheidsbesef, kunnen inschatten van en weerstand bieden aan negatieve beïnvloeding, zich houden aan geldende regels en wetten, en vermijden van een slachtofferrol.
- Praktische vaardigheden: activiteiten in het dagelijks leven (ADL) zoals eten, aankleden, hygiëne, zich verplaatsen; instrumentele activiteiten zoals maaltijdbereiding, huishoudelijke activiteiten, gebruik van telefoon, omgaan met geld, gebruikmaken van vervoer; vaardigheden met betrekking tot werk; vermijden of voorkomen van gevaarlijke situaties.

3. Participatie, interactie en sociale rollen

Mensen functioneren binnen settingen zoals: thuis, gezin, schoolklas, werk, vriendenkring, clubs. Settingen horen bij de leeftijd en de cultuur van de betrokkene. Mensen ontleen aan het functioneren binnen zo'n setting niet alleen een sociale positie maar ook mogelijkheden tot ontwikkeling en tot het krijgen van waardering.

4. Gezondheid en etiologie

De lichamelijke en geestelijke gezondheid van een persoon met een beperking beïnvloeden in hoge mate zijn functioneren. Een goed gezond persoon kan beter leren, kan meer en gemakkelijker dagelijkse activiteiten aan en kan beter participeren in de samenleving dan iemand met gezondheidsproblemen. Onderkenning van de oorzaken van de beperking is van groot belang voor het inzicht in het functioneren van de persoon en het onderkennen van eventuele co-morbiditeit.

5. Context

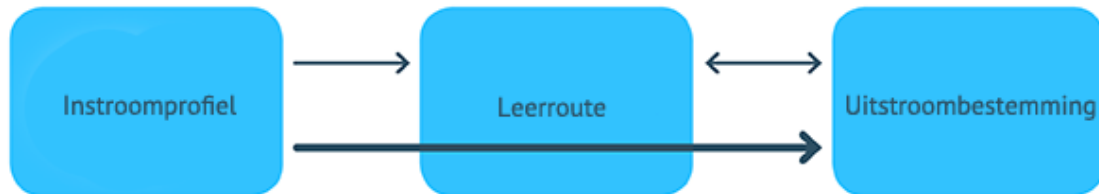
Context verwijst naar de totale (fysieke en sociale) omgeving waarin de persoon functioneert en omvat drie ecologische niveaus:

- De directe omgeving waarin het individu zich bevindt en face-to-face relaties heeft met anderen. Het gaat om settingen als: gezin, woonsituatie, klas, werk en vrije tijd situatie.
- De bredere omgeving, zoals: familie, buurt, school, organisaties die ondersteuning bieden en de lokale samenleving.
- Overkoepelende patronen van: de cultuur, de brede samenleving, de sociaal-politieke situatie, de inrichting, wetten en regels die de zorg en ondersteuning reguleren.

1.3 Het AAIDD-model vertaald naar het landelijk doelgroepenmodel

Om van instroomprofiel naar uitstroombestemming te komen, volgt het doelgroepenmodel de drieslag van het AAIDD-model. Zo ontstaat een verantwoorde match tussen mogelijkheden en beoogd resultaat.

Figuur 2:

Stap 1 Invullen instroomprofiel

- In kaart brengen van de dimensies van het functioneren met de bevorderende en belemmerende factoren. Integratief beeld geven. Dit geeft een huidige situatie van een leerling weer.

Stap 2 Vaststellen uitstroombestemming

- Aangeven van de maximaal haalbare, realistische uitstroombestemming, gezien het instroomprofiel en/of één of meer actuele beelden.
- Onderbouwen van de gekozen uitstroombestemming.

Stap 3 Vaststellen van het aanbod in de directe toekomst op leergebieden en op ondersteuning

- Vaststellen van de in de directe toekomst te volgen leerlijnen voor de diverse ontwikkelingsdomeinen: sociaal-emotionele ontwikkeling, praktische redzaamheid, leren leren, zintuiglijke en motorische ontwikkeling, mondelinge en schriftelijke taal, rekenen en wiskunde. En in het VSO: Engels, leergebiedoverstijgende ontwikkelingsdomeinen (leren leren, leren functioneren in sociale situaties, leren taken uitvoeren en ontwikkelen van een persoonlijk toekomstperspectief) en voorbereiding op dagbesteding en arbeid. Zie hiervoor de kijkwijzers beheersingsdoelen leerstandaard SO en VSO. Deze zijn te downloaden op doelgroepenmodel.lectso.nl bij 'downloads' en onderaan op de homepage.
 - In het model OPP bij het doelgroepenmodel wordt eerst het instroomprofiel of het actuele beeld ingevuld. U vult hier overal de **huidige situatie** in. Vervolgens bekijkt u hoe de huidige stand van zaken zich -gezien de huidige leeftijd/het aantal resterende leerjaren- verhoudt tot de sociaal-emotionele ontwikkelingsleeftijd/de eindniveaus die staan omschreven in het doelgroepenmodel. Is de ontwikkelingsleeftijd conform kalenderleeftijd? Ligt de leerling op koers naar uitstroombestemming? Dan vult u de passende doelgroep in, richting die uitstroombestemming. Is er sprake van een afwijkende sociaal-emotionele ontwikkelingsleeftijd, of een leerniveau dat niet past bij dat leerjaar (terug geredeneerd vanaf het eindniveau), dan vult u de bijbehorende cel in (hoger of lager). Het landelijk doelgroepenmodel doet geen uitspraak over de passende **tussenniveaus**. Dit dient de school zelf te bepalen. Deze tussenniveaus zijn wel nodig om te kunnen beoordelen of een leerling 'op koers ligt'. U kunt dit op schoolniveau bepalen, of met de stichting/het bestuur.
- Beschrijven van de benodigde ondersteuning voor de leerling met betrekking tot leren en ontwikkeling, sociaal-emotioneel en gedrag, communicatie, fysieke en/of medische ondersteuning, executieve functies, benodigde ondersteuning voor de leraar/school en in de

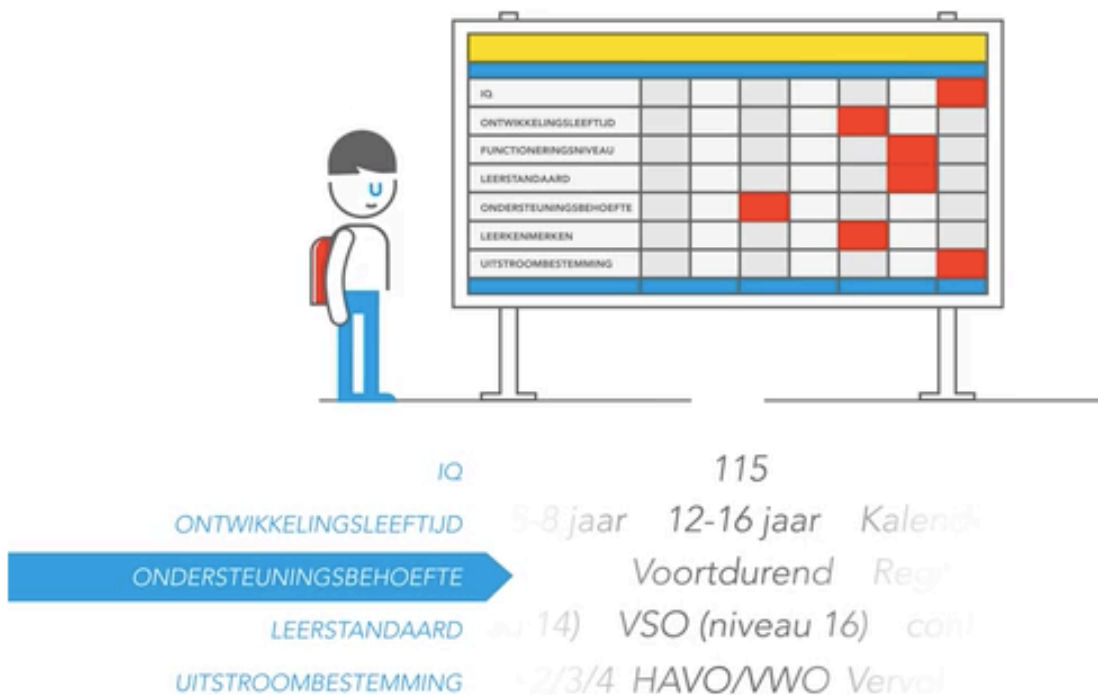
thuisituatie. Zie hiervoor de invulwijzer ondersteuningsbehoefte. Deze is te downloaden op doelgroepenmodel.lecso.nl bij 'downloads' en onderaan op de homepage.

Doelgroepen en uitstroomniveaus

Het instroomprofiel en de uitstroombestemming vormen het begin- en eindpunt bij de vaststelling van de doelgroep van een leerling. Om dit vervolgens te realiseren heeft de leerling specifieke ondersteuning nodig; deze wordt vormgegeven in een groepsplan en waar nodig (of als dit de keuze is van de school voor elke leerling) in een individueel handelingsplan of gepersonaliseerd plan.

Het bepalen van de uitstroombestemming is een gewogen besluit. Daarbij spelen het intelligentieniveau, maar ook andere kenmerken van de leerling, zoals ondersteuningsbehoeften, een rol, net als de kwaliteit van het onderwijs, het ondersteunend gedrag van ouders én een inschatting van de veranderbaarheid van die factoren. Bovendien zijn de uitstroomniveaus gekoppeld aan de instroomeisen die gelden voor de plek waar de leerling naartoe gaat ná de school. De route van de leerling wordt hierop afgestemd.

De uitstroombestemming met daarbij bijpassende eindniveaus is het 'voorlopige langetermijn perspectief'. Denk hierbij aan het positieve effect van ambitieuze verwachtingen, zet niet te laag in. Leerlingen die zich disharmonisch ontwikkelen kunnen op één of meer ontwikkelingsdomeinen passend bij een hogere of lagere doelgroep ingeschaald worden.

De doelgroepen zijn gebaseerd op de beheersingsdoelen speciaal en voortgezet speciaal onderwijs, waarin per ontwikkelingsdomein is aangegeven waar het onderwijs zich op moet richten. De beheersingsdoelen geven de **eindniveaus** van elk ontwikkelingsdomein weer. Ze zijn te downloaden op doelgroepenmodel.lecso.nl bij 'downloads' en onderaan op de homepage. Het landelijk doelgroepenmodel doet geen uitspraak over de passende **tussenniveaus**. Dit dient de school zelf te bepalen. Deze tussenniveaus zijn wel nodig om te kunnen beoordelen of een leerling 'op koers ligt'. U kunt dit op schoolniveau bepalen, of met de stichting/het bestuur.

De beheersingsdoelen zijn afgestemd op de leerlijnen voor leergebiedoverstijgende en leergebiedspecifieke gebieden. We maken gebruik van de leerlijnen van Plancius, CED-ZML SO en VSO, CED PO/SBO, Passende Perspectieven en waar van toepassing de reguliere kerndoelen en eindtermen. Daarnaast gelden voor alle scholen voor speciaal onderwijs (met uitzondering van het ZML en MG) de referentieniveaus⁵.

Voor Passende Perspectieven is een onderlegger beschikbaar, waarin de leerroutes Passende Perspectieven taal en rekenen SO gekoppeld zijn aan het doelgroepenmodel. De onderlegger is te downloaden op doelgroepenmodel.lecso.nl bij 'downloads' en onderaan op de homepage.

⁵ Het CED schrijft op haar website: "De leerlijnen zijn oorspronkelijk ontwikkeld voor het speciaal onderwijs. Aangezien de kerndoelen speciaal onderwijs voor taal en rekenen inhoudelijk niet verschillen van de kerndoelen taal en rekenen voor het primair onderwijs, kunnen deze leerlijnen ook heel goed gebruikt worden binnen het primair onderwijs om bijvoorbeeld een ontwikkelingsperspectief op te stellen. Ook de leerlijnen Sociaal gedrag en Leren Leren vallen onder de vakoverstijgende kerndoelen van het speciaal onderwijs, maar u kunt ze goed gebruiken binnen het primair onderwijs voor leerlingen bij wie het leren niet vanzelf gaat."

2. Werken met het landelijk doelgroepenmodel (V)SO

In dit hoofdstuk beschrijven we concreet in acht stappen hoe u met het landelijk doelgroepenmodel werkt. In paragraaf 2.1 gaan we in op de cyclische werking en onder 2.2 lopen we de acht stappen systematisch langs. In paragraaf 2.3 geven we aan de hand van casuïstiek aan hoe het doelgroepenmodel werkt.

Bij het invullen van het model en de onderleggers hebben orthopedagogen, psychologen en intern begeleiders een spilfunctie. Juist omdat het model geënt is op wetenschappelijke bronnen, is het invullen ervan geen vanzelfsprekendheid.

2.1 Cyclisch werken

Het landelijk doelgroepenmodel is gebaseerd op de cyclus van het handelingsgericht werken. Het OPP bevat het instroomprofiel/actuele beeld, de leerroute, de benodigde ondersteuning en de te bereiken uitstroombestemming. Zie hiervoor ook het model ontwikkelingsperspectief(plan) dat beschikbaar is als onderlegger bij het landelijk model doelgroepen. Het gaat hier om een voorbeeld. Deze is te vinden op de website: doelgroepenmodel.lecso.nl op de homepage en bij 'Downloads'.

Nadat een leerling in een doelgroep is geplaatst, is het zaak de ontwikkeling van de leerling systematisch te evalueren en monitoren. De onderwijsinspectie vraagt van de scholen ten minste eenmaal per jaar te bepalen of de leerling zich volgens de verwachting ontwikkelt. De school moet dus vaststellen of de leerling zich conform, gunstiger of ongunstiger dan het vastgestelde OPP ontwikkelt. Zoals ook de onderwijsinspectie aangeeft, kan de school eerder ingrijpen als vaker wordt getoetst of de leerling 'op koers' ligt. Voor het goed monitoren zijn (half)jaarlijkse cruciale tussendoelen een voorwaarde. Hier doet het landelijk doelgroepenmodel geen uitspraken over. Deze richt zich alleen op de eindniveaus. De tussenniveaus dient de school zelf te bepalen. Deze tussenniveaus zijn wel nodig om te kunnen beoordelen of een leerling 'op koers ligt'. U kunt dit op schoolniveau bepalen, of met de stichting/het bestuur.

2.2 Stapsgewijs invullen

Stap 1

Het vaststellen van het instroomprofiel of het actuele beeld

De school weet voor welke leerlingen binnen zes weken een OPP moet worden opgesteld. Het bestuur is daarvoor verantwoordelijk, maar feitelijk is de Commissie voor de Begeleiding (CvdB) aan zet. Allereerst wordt een **compleet beeld** van de leerling in het instroomprofiel geschetst. Bronnen hiervoor zijn onder meer het leerlingdossier, (eigen) (psychologisch) onderzoek, leerresultaten, medische gegevens en informatie uit de thuissituatie. Vervolgens wordt in het instroomprofiel de leerling ingeschaald op de vijf dimensies van menselijk functioneren.

In het landelijk doelgroepenmodel zijn deze vijf dimensies vertaald naar:

1. verstandelijke mogelijkheden: totaal IQ;
2. adaptief gedrag: een inschatting van de sociaal-emotionele ontwikkelingsleeftijd, het huidige didactische functioneringsniveau en het huidige niveau op de leerstandaard;
3. participatie: omschrijving van functioneren in andere settings zoals gezin, sportclub;
4. gezondheid en etiologie: omschrijving van fysieke en medische situatie en ondersteuning in het verleden;
5. context: omschrijving van de sociale en fysieke omgeving.

Verder brengt de CvdB in kaart welke leerling- en contextfactoren het onderwijsproces kunnen bevorderen of juist belemmeren en (mede) bepalen of de leerling de uitstroombestemming kan bereiken. Het instroomprofiel/actuele beeld (of combinatie van meerdere actuele beelden: een film van ontwikkeling) biedt de aangrijpingspunten voor het handelen en is leidend voor het vaststellen van de verwachte uitstroombestemming.

Stap 2

Het vaststellen van de uitstroombestemming

Op basis van het instroomprofiel of het actuele beeld (of meerdere beelden) – de scores, de omschrijvingen en de bevorderende en belemmerende factoren – stelt de CvdB de uitstroombestemming vast. Deze is gebaseerd op een inschatting van de ontwikkelingsmogelijkheden van de leerling op de langere termijn. Daarbij spelen zowel de context, het aantal resterende leerjaren als de concrete instroomeisen van de vervolgvoorziening mee. De CvdB gaat uit van hoge maar ook realistische verwachtingen en schrijft een duidelijke onderbouwing voor de keuze van de uitstroombestemming.

Schema 3: uitstroombestemmingen

Doelgroep	Leerlingen uit het (primair) SO stromen uit naar:	Leerlingen uit het VSO stromen uit naar:
1	VSO	Belevingsgerichte dagbesteding
2	VSO	Taakgerichte en activerende dagbesteding
3	VSO	(beschut) werk
4	V(S)O / PrO	Arbeid
5	V(S)O / PrO/ VMBO (BBL)*	Arbeid / vervolgonderwijs
6	V(S)O /VMBO (KBL, GTL)	Vervolgonderwijs
7	V(S)O HAVO/ VWO	Vervolgonderwijs

*VMBO BBL valt onder doelgroep 5, omdat BB-leerlingen kunnen doorstromen naar een niveau 2 opleiding in het MBO (lees: www.govmbo.nl/vmbo/leerwegen-op-het-vmbo). KB, GL en GT-leerlingen zijn toelaatbaar tot niveau 3 en 4 opleidingen in het MBO. Van een KB-leerling wordt meer en andere kennis gevraagd dan van een BB-leerling.

Jonge leerlingen en het bepalen van de uitstroombestemming

Bij jonge, startende leerlingen is nog met minder zekerheid te zeggen welke uitstroombestemming en welke eindniveaus de leerling kan behalen. In de communicatie met ouders over de te verwachten ontwikkeling wordt dan ook nog in globale termen gesproken. Uit onderzoek door Cito (Clijsen, 2009) blijkt dat na drie evaluatiemomenten (ten aanzien van de didactische vakken) het perspectief meer nauwkeurig is aan te geven. Vanaf dat moment kan de uitstroombestemming specifiek met de ouders gecommuniceerd worden.

Stap 3

Het vaststellen van de doelgroep en de eindniveaus (SO of VSO) voor alle ontwikkelingsdomeinen
Zie hiervoor de kijkwijzers beheersingsdoelen leerstandaard

Op basis van de verwachte uitstroombestemming wordt vervolgens voor ieder ontwikkelingsdomein of kernvak⁶ het uitstroombestemming vastgesteld. Dit bepaalt waar de leerling naar toe werkt en welke leerlijnen worden gevolgd. De leerlijnen van de diverse doelgroepen zijn uitgezet in de onderlegger

⁶ Kernvakken voor leerlingen primair en speciaal onderwijs: sociaal-emotionele ontwikkeling, leren leren, sociale competenties c.q. sociaal gedrag, zintuiglijke en motorische ontwikkeling, mondelinge taal, technisch lezen, begrijpend lezen, spelling rekenen en wiskunde. Kernvakken voor leerlingen van het VSO: leren leren, leren taken uitvoeren, leren functioneren in sociale situaties, ontwikkelen van een persoonlijk toekomstperspectief, mondelinge taal, technisch lezen, begrijpend lezen, spelling, rekenen en wiskunde of kerndoelen basisvorming, exameneisen in pta.

kijkwijzers beheersingsdoelen leerstandaard. Deze zijn te downloaden op doelgroepenmodel.lecso.nl onder 'downloads' en onderaan op de homepage. Het landelijk doelgroepenmodel doet geen uitspraak over de passende **tussenniveaus**. Dit dient de school zelf te bepalen. Deze tussenniveaus zijn wel nodig om te kunnen beoordelen of een leerling 'op koers ligt'. U kunt dit op schoolniveau bepalen, of met de stichting/het bestuur.

Op basis van de tussenniveaus kunt u voor elke leerling bepalen aan welke doelen u de komende termijn dient te werken om het gestelde uitstroomniveau, passend bij doelgroep en leeftijd, te behalen.

Het uitgangspunt in het onderwijsaanbod is de toegekende uitstroombestemming, echter een leerling volgt verschillende leerroutes. Bijvoorbeeld: een leerling met uitstroombestemming (beschutte) arbeid kan beschikken over relatief sterke mogelijkheden voor wat betreft lezen. Voor deze leerling worden de doelen van doelgroep 4 voor lezen richtinggevend.

Een ander voorbeeld is een leerling met doelgroep 3, voor wie het ontwikkelingsdomein zelfredzaamheid een grote belemmering vormt. Voor deze leerling worden de doelen van doelgroep 2 voor zelfredzaamheid richtinggevend.

Voor de doelgroepen 6 en 7 kan er een risico op uitval naar arbeid worden gesignaleerd in de laatste twee jaar (in plaats van de verwachte uitstroom naar vervolgonderwijs). In dat geval is het verstandig werknemersvaardigheden toe te voegen aan de gedefinieerde eindniveaus van de leerling.

Stap 4

Vaststellen ondersteuningsbehoefte

Zie hiervoor de invulwijzer ondersteuningsbehoefte

Na het bepalen van de doelgroep geeft u aan welke omgeving en welke ondersteuning de leerling nodig heeft om de beoogde eindniveaus daadwerkelijk te kunnen realiseren. De ondersteuningsbehoefte van de leerling worden in kaart gebracht op het gebied van leren en ontwikkelen, sociaal-emotionele ontwikkeling, communicatie, fysieke ondersteuning, medische ondersteuning, ondersteuning t.a.v. de executieve functies, ondersteuning in de thuissituatie/buiten school en ten behoeve van de leraar/school.

De intensiteit van de ondersteuningsbehoefte geeft u aan middels een score van zeer intensieve ondersteuning tot leeftijdsadequaat/op afroep. Tevens beschrijft u de concrete ondersteuningsbehoefte voor de verschillende gebieden. De invulwijzer is te downloaden op doelgroepenmodel.lecso.nl onder 'downloads' en onderaan op de homepage.

Stap 5

Vaststellen OPP en uitwerking groepsplan

Zie hiervoor het model ontwikkelingsperspectiefplan

Na een 'op overeenstemming gericht' overleg met ouders/wettelijk vertegenwoordigers en waar mogelijk met de leerling, stelt de CvdB binnen zes weken het OPP vast. Het is duidelijk waar de school met de leerling naar toe werkt zodat hij of zij straks goed kan functioneren in de dagbestedings-, arbeids- of onderwijssituatie. Het model ontwikkelingsperspectiefplan is te downloaden op doelgroepenmodel.lecso.nl onder 'downloads' en onderaan op de homepage.

De leraar werkt de OPP's uit in groepsplannen. In een groepsplan clusteren leraren leerlingen met vergelijkbare doelen en/of ondersteuningsbehoefte. Voor ieder vakgebied uit het model wordt dit

opgesteld. Daar waar het groepsplan voor de leerling niet toereikend is (of waar de school ervoor kiest voor elke leerling gepersonaliseerd te werken) wordt een aanvullend individueel handelingsplan/gepersonaliseerd plan opgesteld.

Stap 6

Evalueren op leerlingniveau

Het is algemeen gebruikelijk om tenminste twee keer per schooljaar in het leerlingvolgsysteem de voortgangsgegevens in te voeren en de voortgang van leerlingen te evalueren. Ten minste één keer per jaar (liefst twee keer) leggen leraren voor elk ontwikkelingsdomein vast of leerlingen zich conform, ongunstiger of gunstiger hebben ontwikkeld dan het beoogde niveau. Een dergelijk evaluatie vraagt van leraren dat zij de resultaten analyseren, een conclusie formuleren en aangeven welke vervolgmaatregelen of prioriteiten zij in de komende periode gaan stellen.

De groepsbespreking is een belangrijk schakelmoment in de begeleiding van en zorg voor leerlingen. Dan wordt bepaald of de leerling zich volgens de leerroute - en dus volgens verwachting - ontwikkelt. De eerste groepsbespreking is vooral bedoeld om te bepalen of de leerling 'op koers' ligt.

Aan het einde van het schooljaar wordt besproken of de gemaakte keuzes nog passend zijn bij de ontwikkeling die de leerling doormaakt. Aan de hand daarvan kan voorgesteld worden de uitstroombestemming naar boven of naar beneden bij te stellen. Bijstellen naar beneden kan **alleen** indien de CvdB betrokken is (geweest) bij de leerling. Bijvoorbeeld via een individueel handelingsplan. Uiteraard gebeurt dit in samenspraak met ouders. Leerlingen die zich niet naar verwachting ontwikkelen komen op schoolniveau in beeld. Deze leerlingen worden meestal vanuit de groepsbespreking aangemeld voor een leerlingbespreking of voor evaluatie in de CvdB.

Stap 7

Opbrengsten van het onderwijs in het kader van de kwaliteitszorg

Een door de schoolleiding aangewezen medewerker vat de evaluaties met de resultaten op groepsniveau samen in een schooloverzicht en maakt een kwantitatieve analyse. In het schooloverzicht wordt zichtbaar welk percentage leerlingen zich conform, gunstiger of ongunstiger ontwikkelt dan verwacht.

Ook geeft het overzicht een indicatie van de kwaliteit van het gerealiseerde onderwijs in de verschillende groepen, de verschillende leerjaren en verschillende vakgebieden. Via de analyse komt de school bijvoorbeeld zwakke en sterke punten in een doelgroep op het spoor. De informatie geeft een helder beeld van de opbrengsten van het onderwijs.

Door de systematische gezamenlijke reflectie op de beschikbare gegevens ontstaat in toenemende mate inzicht in de sterke en zwakke onderdelen van het onderwijsaanbod en -aanpak, het effect daarvan op de kwaliteit van de leerlingresultaten en de condities die hierop van invloed (kunnen) zijn. Op schoolniveau is zichtbaar waar zich mogelijke risico's voordoen of zich in de toekomst kunnen gaan voordoen, waarop de schoolleiding (structurele) maatregelen kan nemen om verbeteringen te realiseren.

De school brengt in kaart of het eindniveau van de leerlingen van de eindgroep overeenkomt met de verwachte uitstroombestemmingen. Geanalyseerd kan worden in welke mate de nagestreefde uitstromen daadwerkelijk zijn gerealiseerd. Dit gebeurt ook voor wat betreft de bestendinging. Uitgangspunt is dat het onderwijs de leerling voldoende toerust om zich met succes in de uitstroombestemming te kunnen handhaven. De onderwijsinspectie gebruikt als criterium dat

leerlingen twee jaar na plaatsing nog steeds op die plek zitten. Het is dus zaak om dit jaarlijks via een verzamelstaat inzichtelijk te maken. Daarna kan geanalyseerd worden in hoeverre het geboden onderwijs hier wel of niet aan bijdraagt.

Stap 8

De verantwoording aan het bestuur

Besturen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs. Zij zijn daarop aanspreekbaar. Opbrengstgericht besturen betekent dat het bestuur zich in zijn beleid laat leiden door de uitkomsten van het onderwijs.

De schoolleiding stuurt ten minste één keer per jaar het overzicht op schoolniveau naar het bestuur, voorzien van een kwantitatieve en kwalitatieve analyse, de conclusies en beleidsvoornemens. In de bespreking focust het bestuur op de gerealiseerde opbrengsten en de mate van bestendinging.

2.3 Casus Max en het doelgroepenmodel

Hieronder wordt aan de hand van een casus duidelijk gemaakt hoe het doelgroepenmodel gebruikt wordt.

2.3.1 Max

Dit is Max. Max is 15 jaar. Doordeweeks verblijft Max op een woongroep en in het weekend woont hij thuis bij zijn moeder en stiefvader.

Max is gediagnosticeerd met PDD-NOS, type MCDD. Zijn soms nog rigide manier van denken, moeite met feedback, en soms eisende manier van vragen om zijn zin te krijgen, zijn van hieruit te verklaren.

Max heeft (in de klas) weinig sociale contacten. Hij praat weleens met medeleerlingen, maar laat hen meestal met rust. De interesse van Max ligt bij ICT. Hij is geïnteresseerd in het zelf ontwikkelen van software, maar ook hardware vindt hij interessant. Hij haalt weleens een kapotte computer of laptop uit elkaar en kan deze ook weer in elkaar zetten.

IQ

Max beschikt over een gemiddelde intelligentie. Zijn totale IQ is 111.

	1	2	3	4	5		6	7	
Totaal IQ	< 20	20 - 34	35 - 49	50 - 69	PRO 55-80	70 - 89	90 - 110	> 110	
Indeling Inspectie	< 35		35 - 49	50 - 69	70 - 79	80 - 89	90 - 110	110 - 120	>120
	Dagbesteding		(beschutte) arbeid		Arbeid / Vervolgonderwijs		Vervolgonderwijs		

Sociaal-emotionele ontwikkelingsleeftijd

Er heeft een onderzoek plaatsgevonden naar Max' ontwikkelingsleeftijd. Max heeft een kalenderleeftijd van 15 jaar oud. De resultaten duiden op een ontwikkelingsleeftijd van 10 jaar en 2 maanden. Dit valt in de range van doelgroep 4.

	1	2	3	4	5		6	7	
Totaal IQ	< 20	20 - 34	35 - 49	50 - 69	PRO 55-80	70 - 89	90 - 110	> 110	
Indeling Inspectie	< 35		35 - 49	50 - 69	70 - 79	80 - 89	90 - 110	110 - 120	>120
Ontwikkelingsleeftijd (SEO)	0-2 jaar	2-5 jaar	5-8 jaar	8-12 jaar	12-16 jaar		kalenderleeftijd	kalenderleeftijd	
	Dagbesteding		(beschutte) arbeid		Arbeid / Vervolgonderwijs		Vervolgonderwijs		

Didactisch functioneringsniveau

Max zit in leerjaar 3. Hij is methode-onafhankelijk getoetst. Dit zijn zijn scores:

- Rekenen 1F (doelgroep 5)
- Nederlands lezen 2F (doelgroep 6)
- Nederlands luisteren 2F (doelgroep 6)

- Taalverzorging 2F (doelgroep 6)
- Engels lezen A2 (doelgroep 6)
- Engels luister A2 (doelgroep 6)

Max scoort over het geheel genomen op 2F niveau. Hierbij past doelgroep 6.

	1	2	3	4	5		6	7	
Totaal IQ	< 20	20 - 34	35 - 49	50 - 69	PRO 55-80	70 - 89	90 - 110	> 110	
Indeling Inspectie	< 35		35 - 49	50 - 69	70 - 79	80 - 89	90 - 110	110 - 120	>120
Ontwikkelingsleeftijd (SEO)	0-2 jaar	2-5 jaar	5-8 jaar	8-12 jaar	12-16 jaar		kalenderleeftijd	kalenderleeftijd	
Didactisch functioneringsniveau			FN E3-E4	FN M5-E6	Referentieniveau 1F/onderdelen 2F		Referentieniveau 2F	Referentieniveau 3F-4F	
	Dagbesteding		(beschutte) arbeid		Arbeid / Vervolgonderwijs		Vervolgonderwijs		

Leerstandaard

Voor leren leren werkt Max aan niveau 14. Dit behoort bij doelgroep 5. Voor leren taken uitvoeren gaat Max nu werken aan niveau 13. Dit behoort ook bij doelgroep 5. Voor leren functioneren in sociale situaties werkt Max aan de doelen van niveau 8. Dit behoort bij doelgroep 3. Voor voorbereiding op dagbesteding en arbeid werkt Max aan de doelen van niveau 12. Dit behoort bij doelgroep 4. De resultaten van Max op de methodeonafhankelijke toetsen voor leergebiedspecifieke doelen zijn conform niveau 16. Dit is doelgroep 6. Over het geheel genomen scoort Max op doelgroep 5.

	1	2	3	4		5		6	7
Totaal IQ	< 20	20 - 34	35 - 49	50 - 69		PRO 55-80	70 - 89	90 - 110	> 110
Indeling Inspectie	< 35		35 - 49	50 - 69		70 - 79	80 - 89	90 - 110	110 - 120 >120
Ontwikkelingsleeftijd (SEO)	0-2 jaar	2-5 jaar	5-8 jaar	8-12 jaar		12-16 jaar		kalenderleeftijd	kalenderleeftijd
Didactisch functioneringsniveau			FN E3-E4	FN M5-E6		Referentieniveau 1F/onderdelen 2F		Referentieniveau 2F	Referentieniveau 3F-4F
Leerstandaard	Plancius 1-6 VSO niveau 2	VSO niveau 6	VSO niveau 9	VSO niveau 12	VSO niveau 12/14	VSO niveau 14 Streven naar eindtermen VO		VSO niveau 16 Conform eindtermen VO	Conform eindtermen VO
	Dagbesteding		(beschutte) arbeid			Arbeid/Vervolgonderwijs		Vervolgonderwijs	

Leerkenmerken

Max past algemene en ook vakspecifieke strategieën toe in zijn schoolwerk. Als Max eenmaal aan het werk is kan hij zich goed concentreren. Dit hoort bij doelgroep 5.

	1	2	3	4		5		6	7
Totaal IQ	< 20	20 - 34	35 - 49	50 - 69		PRO 55-80	70 - 89	90 - 110	> 110
Indeling Inspectie	< 35		35 - 49	50 - 69		70 - 79	80 - 89	90 - 110	110 - 120 >120
Ontwikkelingsleeftijd (SEO)	0-2 jaar	2-5 jaar	5-8 jaar	8-12 jaar		12-16 jaar		kalenderleeftijd	kalenderleeftijd
Didactisch functioneringsniveau			FN E3-E4	FN M5-E6		Referentieniveau 1F/onderdelen 2F		Referentieniveau 2F	Referentieniveau 3F-4F
Leerstandaard	Plancius 1-6 VSO niveau 2	VSO niveau 6	VSO niveau 9	VSO niveau 12	VSO niveau 12/14	VSO niveau 14 Streven naar eindtermen VO		VSO niveau 16 Conform eindtermen VO	Conform eindtermen VO
Leerkenmerken	Sensomotorisch en gevoelsmatig	Pragmatisch	Egocentrisch	Egocentrisch en performaal		Performaal en ongericht		Toepassingsgericht	Betekenisgericht
	Dagbesteding		(beschutte) arbeid			Arbeid/Vervolgonderwijs		Vervolgonderwijs	

Ondersteuningsbehoeften t.a.v. leren en ontwikkelen

Max had op school erg veel moeite met aansturing, instructie en uitleg van zijn docent. Hierin heeft hij de afgelopen twee jaar een groei laten zien. Hij heeft hierbij nog wel regelmatig aansturing van de docent nodig die hem motiveert om aan het werk te gaan. Het geven van een beloning is hierbij helpend. Het maken van duidelijke afspraken (op papier) werkt ook goed.

Als Max eenmaal aan het werk is kan hij zich goed concentreren. Max heeft een docent nodig die regelmatig begeleiding biedt, stuurt en corrigeert op grond van die gemaakte regels en afspraken. Voor Max werkt het goed als hij op de computer mag werken (zijn interesse ligt bij computers). Max functioneert met regelmatige aansturing van een docent en regelmatige begeleiding die hem stuurt en corrigeert op regels en afspraken. Hierbij hoort doelgroep 4.

		1	2	3	4		5	6	7		
Totaal IQ		< 20	20 - 34	35 - 49	50 - 69	PRO 55-80	70 - 89	90 - 110	> 110		
Indeling Inspectie		< 35		35 - 49	50 - 69		70 - 79	80 - 89	90 - 110	110 - 120	>120
Ontwikkelingsleeftijd (SEO)		0-2 jaar	2-5 jaar	5-8 jaar	8-12 jaar		12-16 jaar		kalenderleeftijd	kalenderleeftijd	
Didactisch functioneringsniveau				FN E3-E4	FN M5-E6		Referentieniveau 1F/onderdelen 2F	Referentieniveau 2F	Referentieniveau 3F-4F		
Leerstandaard		Plancius 1-6 VSO niveau 2	VSO niveau 6	VSO niveau 9	VSO niveau 12	VSO niveau 12/14	VSO niveau 14 Streven naar eindtermen VO	VSO niveau 16 Conform eindtermen VO	Conform eindtermen VO		
Leerkenmerken		Sensomotorisch en gevoelsmatig	Pragmatisch	Egocentrisch	Egocentrisch en perfoormaal		Perfoormaal en ongericht	Toepassingsgericht	Betekenisgericht		
Ondersteunings-behoefte t.a.v.	leren en ontwikkelen	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig		Incidenteel	Op afroep	Leeftijdsadequaat		
		Dagbesteding		(beschutte) arbeid			Arbeid/ Vervolgonderwijs	Vervolgonderwijs			

Ondersteuningsbehoeften t.a.v. sociaal-emotionele ontwikkeling

Max moet gestimuleerd worden in het samenwerken met andere leerlingen. Ook heeft hij regelmatig ondersteuning nodig bij het op juiste wijze leggen van contacten. Het liefst heeft hij groepsgenoten die hem in zijn waarde laten en hem accepteren zoals hij is. Max heeft een omgeving nodig waarin hij optimaal gestimuleerd wordt zo zelfstandig mogelijk te zijn en initiatief te tonen.

Vorig schooljaar is Max, via een stage waarin veel veiligheid en nabijheid werd geboden, doorgroeid naar een stage met meer verantwoordelijkheid en minder nabijheid. Max presteert op deze plek naar vermogen en groeit langzaam maar zeker door naar een volgende stap: een stage buiten de schooldeuren. Hierbij blijft veiligheid en kleinschaligheid van groot belang.

Max heeft een omgeving nodig die gericht is op het vergroten van zijn autonomie, hem stimuleert het initiatief te nemen en eigen verantwoordelijkheid leert te dragen. De begeleiding geeft grenzen en structuur aan, maar is waar mogelijk meer coachend en gericht op het zelf bedenken van oplossingen door Max. Max heeft regelmatig ondersteuning nodig in zijn sociaal-emotionele ontwikkeling, met name bij het leggen van contacten en het samenwerken. Hierbij past doelgroep 4.

		1	2	3	4		5	6	7		
Totaal IQ		< 20	20 - 34	35 - 49	50 - 69	PRO 55-80	70 - 89	90 - 110	> 110		
Indeling Inspectie		< 35		35 - 49	50 - 69		70 - 79	80 - 89	90 - 110	110 - 120	>120
Ontwikkelingsleeftijd (SEO)		0-2 jaar	2-5 jaar	5-8 jaar	8-12 jaar		12-16 jaar		kalenderleeftijd	kalenderleeftijd	
Didactisch functioneringsniveau				FN E3-E4	FN M5-E6		Referentieniveau 1F/onderdelen 2F		Referentieniveau 2F	Referentieniveau 3F-4F	
Leerstandaard		Plancius 1-6 VSO niveau 2	VSO niveau 6	VSO niveau 9	VSO niveau 12	VSO niveau 12/14	VSO niveau 14 Streven naar eindtermen VO		VSO niveau 16 Conform eindtermen VO	Conform eindtermen VO	
Leerkenmerken		Sensomotorisch en gevoelsmatig	Pragmatisch	Egocentrisch	Egocentrisch en perfoormaal		Perfoormaal en ongericht		Toepassingsgericht	Betekenisgericht	
Ondersteunings-behoefte t.a.v.	leren en ontwikkelen	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig		Incidenteel		Op afroep	Leeftijdsadequaat	
	 sociaal-emotionele ontwikkeling	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig		Incidenteel		Op afroep	Leeftijdsadequaat	
		Dagbesteding		(beschutte) arbeid			Arbeid/ Vervolgonderwijs		Vervolgonderwijs		

Ondersteuningsbehoeften t.a.v. communicatie

Max moet gestimuleerd worden om op een passende manier te communiceren met zijn omgeving. Op het moment dat hij vastloopt moet hij leren communiceren met behulp van taal. Hier heeft hij regelmatig ondersteuning bij nodig. Zonder regelmatige ondersteuning in zijn communicatie komt Max niet goed verder in het leren omgaan met sociale interacties en samenwerken met anderen. Doelgroep 4 past hierbij.

		1	2	3	4		5		6	7
Totaal IQ		< 20	20 - 34	35 - 49	50 - 69	PRO 55-80	70 - 89	90 - 110		> 110
Indeling Inspectie		< 35		35 - 49	50 - 69		70 - 79	80 - 89	90 - 110	110 - 120 >120
Ontwikkelingsleeftijd (SEO)		0-2 jaar	2-5 jaar	5-8 jaar	8-12 jaar		12-16 jaar		kalenderleeftijd	kalenderleeftijd
Didactisch functioneringsniveau				FN E3-E4	FN M5-E6		Referentieniveau 1F/onderdelen 2F	Referentieniveau 2F		Referentieniveau 3F-4F
Leerstandaard		Plancius 1-6 VSO niveau 2	VSO niveau 6	VSO niveau 9	VSO niveau 12	VSO niveau 12/14	VSO niveau 14 Streven naar eindtermen VO		VSO niveau 16 Conform eindtermen VO	Conform eindtermen VO
Leerkenmerken		Sensomotorisch en gevoelsmatig	Pragmatisch	Egocentrisch	Egocentrisch en perfoormaal		Perfoormaal en ongericht		Toepassingsgericht	Betekenisgericht
Ondersteunings-behoefte t.a.v.	leren en ontwikkelen	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig		Incidenteel		Op afroep	Leeftijdsadequaat
	 sociaal-emotionele ontwikkeling	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig		Incidenteel		Op afroep	Leeftijdsadequaat
	communicatie	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig		Incidenteel		Op afroep	Leeftijdsadequaat
		Dagbesteding		(beschutte) arbeid			Arbeid/ Vervolgonderwijs		Vervolgonderwijs	

Ondersteuningsbehoefte t.a.v. fysieke en/of medische situatie

Max geeft geen fysiek of medische beperkingen. Max heeft geen fysieke of medische ondersteuning nodig. In dat geval kies je voor 'op afroep'. Het maakt niet uit of je die onder doelgroep 6 of 7 kiest.

		1	2	3	4		5		6	7
Totaal IQ		< 20	20 - 34	35 - 49	50 - 69	PRO 55-80	70 - 89	90 - 110	> 110	
Indeling Inspectie		< 35		35 - 49	50 - 69		70 - 79	80 - 89	90 - 110	110 - 120 >120
Ontwikkelingsleeftijd (SEO)		0-2 jaar	2-5 jaar	5-8 jaar	8-12 jaar		12-16 jaar		kalenderleeftijd	kalenderleeftijd
Didactisch functioneringsniveau				FN E3-E4	FN M5-E6		Referentieniveau 1F/onderdelen 2F	Referentieniveau 2F	Referentieniveau 3F-4F	
Leerstandaard		Plancius 1-6 VSO niveau 2	VSO niveau 6	VSO niveau 9	VSO niveau 12	VSO niveau 12/14	VSO niveau 14 Streven naar eindtermen VO	VSO niveau 16 Conform eindtermen VO	Plancius 1-6 VSO niveau 2	
Leerkenmerken		Sensomotorisch en gevoelsmatig	Pragmatisch	Egocentrisch	Egocentrisch en perfoormaal		Perfoormaal en ongericht	Toepassingsgericht	Betekenisgericht	
Ondersteuningsbehoefte t.a.v.	leren en ontwikkelen	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig		Incidenteel	Op afroep	Leeftijdsadequaat	
	 sociaal-emotionele ontwikkeling	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig		Incidenteel	Op afroep	Leeftijdsadequaat	
	communicatie	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig		Incidenteel	Op afroep	Leeftijdsadequaat	
	fysieke situatie	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig		Incidenteel	Op afroep	Op afroep	
	medische situatie	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig		Incidenteel	Op afroep	Op afroep	
		Dagbesteding		(beschutte) arbeid			Arbeid/ Vergoederwys	Vergoederwys		

Ondersteuningsbehoefte t.a.v. executieve functies, ondersteuning in de thuissituatie/buiten school en ondersteuning t.b.v. de leraar / school

Voor Max kunnen er specifieke behoeftes worden opgenomen in zijn OPP ten aanzien van deze onderwerpen.

Uitstroombestemming

We zien nu in het ingevulde doelgroepenmodel wat de stand van zaken is van de *huidige situatie* van Max. Max volgt nog 1 jaar onderwijs. We verwachten voor Max dat hij volgend jaar uitstroomt naar Arbeid met certificaten (doelgroep 5). Gezien de positieve ontwikkelingen van de afgelopen tijd nemen we aan dat hij steeds minder ondersteuning nodig heeft en derhalve goed kan instromen op de arbeidsmarkt. MBO Entree zou ook kunnen, indien het een kleinschalige en veilige setting betreft.

		1	2	3	4		5		6	7	
Totaal IQ		< 20	20 - 34	35 - 49	50 - 69	PRO 55-80	70 - 89	90 - 110	> 110		
Indeling Inspectie		< 35		35 - 49	50 - 69		70 - 79	80 - 89	90 - 110	110 - 120	>120
Ontwikkelingsleeftijd (SEO)		0-2 jaar	2-5 jaar	5-8 jaar	8-12 jaar		12-16 jaar		kalenderleeftijd	kalenderleeftijd	
Didactisch functioneringsniveau				FN E3-E4	FN M5-E6		Referentieniveau 1F/onderdelen 2F		Referentieniveau 2F	Referentieniveau 3F-4F	
Leerstandaard		Plancius 1-6 VSO niveau 2	VSO niveau 6	VSO niveau 9	VSO niveau 12	VSO niveau 12/14	VSO niveau 14 Streven naar eindtermen VO		VSO niveau 16 Conform eindtermen VO	Plancius 1-6 VSO niveau 2	
Leerkenmerken		Sensomotorisch en gevoelsmatig	Pragmatisch	Egocentrisch	Egocentrisch en perfoormaal		Perfoormaal en ongericht		Toepassingsgericht	Betekenisgericht	
Ondersteuningsbehoefte t.a.v.	leren en ontwikkelen	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig		Incidenteel		Op afroep	Leeftijdsadequaat	
	soc.-emo. ontwikkeling	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig		Incidenteel		Op afroep	Leeftijdsadequaat	
	communicatie	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig		Incidenteel		Op afroep	Leeftijdsadequaat	
	fysieke situatie	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig		Incidenteel		Op afroep	Op afroep	
	Medische situatie	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig		Incidenteel		Op afroep	Op afroep	
Uitstroombestemming		Belevingsgericht	Taakgericht en activerend	Beschut werk	Arbeid		Arbeid met certificaten MBO Entree		MBO 2/3/4	MBO 3/4 HBO/WO	
		Dagbesteding		(beschutte) arbeid			Arbeid/ Vervolgonderwijs		Vervolgonderwijs		

3. Verklarende woordenlijst

Beheersingsdoelen

Dit zijn beknopte omschrijvingen van de kennis, inzichten en vaardigheden waarover een leerling aan het eind van een opleiding zou moeten beschikken.

Belemmerende factoren

Factoren die tegenwerken bij het behalen van leerdoelen. Hierbij kun je denken aan: geringe spanningsboog, fijn-motorische problemen, onvoldoende stimulans in thuissituatie, e.d.

Bevorderende factoren

Positieve aspecten die bijdragen aan het behalen van leerdoelen. Hierbij kun je denken aan: coöperatieve houding, specifieke interesses, motivatie, e.d.

Beschutte arbeid

De uitstroombestemming beschut werk/ (beschutte) arbeid is aan veel discussie onderhevig. De uitstroombestemmingen in het landelijk doelgroepenmodel zijn vormgegeven op basis van hoe de situatie er heden ten dage uit ziet qua **wet- en regelgeving** (Participatiewet). Dit weerspiegelt niet per se de werkelijkheid/de praktijk. Dit is een bewuste keuze in het model. We hebben gekozen om hier de **theoretische situatie** aan te houden, omdat die ons voorgeschreven wordt door nieuwe regels. Maar belangrijker nog: we willen graag zelf als sector inzichtelijk maken waar de schoen wringt. Wanneer meer (V)SO-scholen met het landelijk doelgroepenmodel gaan werken, wordt op steeds grotere schaal duidelijk dat de theorie de praktijk hier niet weerspiegelt en wellicht op deze manier niet houdbaar is. In de zin dat als we wet- en regelgeving met zijn allen volgen zal blijken of dit wel of niet haalbaar zal zijn.

Theoretische situatie

Gemeenten moeten vanaf 2017 aan mensen die niet in een gewone werkomgeving kunnen functioneren een voorziening in de vorm van beschut werk aanbieden. De wetgeving rondom deze verplichting is momenteel (2017) aan verandering onderhevig. Binnen het landelijk doelgroepenmodel zouden we de doelgroepen 3, 4 en 5 weer in drie subgroepen kunnen indelen:

1. Beschut Werk: ook wel Activerend Werk, Beschermd Werk of Sociale Activering genoemd. Beschut werk is voor mensen die alleen in een 'beschutte' omgeving onder aangepaste omstandigheden kunnen werken. Het gaat om mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking. Zij hebben meer begeleiding en aanpassing van hun werkplek nodig dan van een reguliere werkgever is te verwachten. Het doel hiervan is om mensen de kans te bieden om door te groeien naar een meer zelfstandige werkplek en een hogere loonwaarde. In deze fase wordt een traject vaak gefinancierd door de gemeente vanuit de WMO.
2. Reguliere werkplek met loonwaarde (en eventuele voorzieningen zoals jobcoaching, no-risk polis, e.d.).
3. MBO Entree wordt door de Inspectie van het Onderwijs onder uitstroom Arbeid geschaard, omdat MBO Entree nog niet als startkwalificatie geldt.

	1	2	3	4	5	6	7
Uitstroombestemming	Belevingsgericht	Taakgericht en activerend	Beschut werk	Arbeid	Arbeid met certificaten MBO Entree	MBO 2/3/4	MBO 3/4 HBO/WO
	Dagbesteding		(beschutte) arbeid		Arbeid/ Vervolgonderwijs	Vervolgonderwijs	
Subgroep			1	2	3		

De grens tussen doelgroep 2 en 3 is belangrijk, omdat hieraan gekoppeld is of de leerling wel of geen recht heeft op Wajong.

Wajong

Volgens de regels van de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong) heeft iemand arbeidsvermogen als diegene voldoet aan deze 4 criteria:

1. Hij/zij kan een taak uitvoeren in een arbeidsorganisatie. Hiermee wordt bedoeld dat hij/zij misschien niet alle taken aankan die horen bij een baan, maar hij/zijn kan wel een taak uitvoeren die onderdeel uitmaakt van de baan.
2. Hij/zij heeft basale werknemersvaardigheden. Hiermee wordt bedoeld dat hij/zij zich kan houden aan afspraken.
3. Hij/zij kan tenminste 1 uur aaneengesloten werken. Hiermee wordt bedoeld dat hij/zij minimaal 1 uur de aandacht bij het werk kan houden, zonder dat hij/zij hierbij bijvoorbeeld intensieve begeleiding nodig heeft.
4. Hij/zij kan per werkdag minstens 4 uur werken. Of hij/zij kan per werkdag minstens 2 uur werken, én per gewerkt uur kan hij/zij minstens het minimumloon per uur verdienen.

Als je bovenstaande leest voldoen veel leerlingen in doelgroep 3 aan deze criteria. Het ligt er nu echter aan in welke gemeente de leerling woont of hoe het UWV omgaat met deze criteria waar deze leerling terecht komt. Hier zijn namelijk lokale/regionale verschillen in. Sommige gemeenten zijn soepel, andere gemeenten niet. Dit geldt ook voor de Wajong uitkering. Soms krijgen leerlingen geen Wajong uitkering, omdat zij nog ontwikkelingsmogelijkheden en/of arbeidsvermogen hebben. De gemeenten zijn nu nog zoekende hoe om te gaan met deze doelgroep.

Arbeidsvermogen

Het arbeidsvermogen wordt definitief door het UWV bepaald door een loonwaarde meting op de uiteindelijke uitstroomplek. Daarom kiezen we er in dit model voor om geen uitspraken te doen over de indicatieve loonwaarde. Wel kan op basis van inschaling in de participatieladder en het OPP een onderbouwd advies gegeven worden betreffende een passende doelgroep.

Koppeling model doelgroepen aan de participatieladder:

Doelgroep	Uitstroombestemming	Participatieladder
7	Vervolgonderwijs	Betaald werk, volledige loonwaarde
6	Vervolgonderwijs	Betaald werk, volledige loonwaarde (eventueel met ondersteuning)
5	MBO Entree Arbeid met ondersteuning	Betaald werk, mogelijk met ondersteuning*
4	Arbeid met ondersteuning Beschut/beschermde arbeid	Betaald werk met ondersteuning* Onbetaald werk (plek voor betaalde arbeid moeilijk te vinden)
3	Beschut/beschermde arbeid Ontwikkeling richting arbeid	Onbetaald werk (nog niet toe aan betaald werk)
2	Taak activerende dagbesteding	Deelname georganiseerde activiteiten
1	Belevingsgerichte dagbesteding	Sociale contacten buiten de deur

*=loondispensatie, jobcoaching, no-risk polis, etc.

Didactisch functioneringsniveau

Het didactisch functioneringsniveau geeft het niveau van het schoolse leren aan, gerelateerd aan het jaarklasse-niveau. Deze informatie heeft u nodig om de ambitie voor de uitstroombestemming van de leerling op didactisch gebied vast te stellen.

Groepsplan

Omvat een beschrijving van het onderwijsaanbod voor een bepaalde periode. In het groepsplan staan concrete en praktische aanwijzingen voor de manier waarop de leerkracht omgaat met de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen in de groep. Het groepsplan richt zich op het aanbod aan alle leerlingen in de groep. Een groepsplan is doelgericht, met hoge verwachtingen ten aanzien van alle leerlingen, om te komen tot betere resultaten.

Handelingsplan

Als een groepsplan onvoldoende toereikend is voor een leerling (of een school kiest voor volledig gepersonaliseerd onderwijs), kan er voor één of meerdere ontwikkelingsdomeinen (aanvullend) een individueel handelingsplan opgesteld worden.

Instroomprofiel

Het instroomprofiel is een bondige analyse van de voorhanden zijnde intakegegevens, of -als een leerling langer op school zit- actuele gegevens, die van belang zijn om een uitstroombestemming te kunnen formuleren en de passende doelgroep vast te stellen.

Leergebieden

Leerstofspecifieke en leerstofoverstijgende vakgebieden.

Leerkenmerken

Geven een beschrijving van attitudes en gedragingen die bepalen wat iemands voorkeur van leren is. We maken voor de doelgroepen 1 t/m 4 gebruik van de ontwikkelingsstadia van Piaget. Voor de doelgroepen 5 t/m 7 maken we gebruik van de theorie van Vermunt.

1	2	3	4	5	6	7
Sensomotorisch en gevoelsmatig	Pragmatisch	Egocentrisch	Egocentrisch en perfoormaal	Perfoormaal en ongericht	Toepassingsgericht	Betekenisgericht
Het leren is sterk gebonden aan het hier en nu en aan de fysieke omgeving en het eigen lichaam.	Door te doen, ervaren en herhalen leert de leerling. Concrete praktische voorbeelden bieden ondersteuning.	De leerling wil leren wat nuttig is om zelfstandig het alledaagse leren te hanteren, concreet, dichtbij in tijd en ruimte en gericht op de eigen emotionele beleving.	De leerling wil leren wat nuttig is om zelfstandig het alledaagse leven te hanteren. Ook kan de Leerling modellen, schema's en diagrammen gebruiken om opgedane kennis te structureren.	De leerling werkt met en past toe algemene en vakspecifieke strategieën en metacognitie.	De leerling richt zich vooral op de toepassingsmogelijkheden van de leerstof. Hij wil weten of de leerstof relevant is voor de praktijk en heeft vooral behoefte aan concrete informatie en voorbeelden.	De leerling richt vooral zijn aandacht op de te bestuderen stof. Hij onderzoekt standpunten, ideeën en conclusies, legt verbanden en vormt zijn eigen mening.

Leerlijnen

Een logische opbouw van realistische tussendoelen op de diverse vakgebieden, die leiden naar een beheersingsdoel en passend zijn bij het ontwikkelingsperspectief van leerlingen.

Leerroute

De leerroute bevat een opeenvolging van tussendoelen die toeleiden naar het eindniveau van de beoogde uitstroombestemming. Leerlingen kunnen voor verschillende vakgebieden verschillende leerroutes doorlopen.

Leerstandaard

De leerstandaard zijn de leerlijnen met bijbehorende beheersingsdoelen. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat minimaal 75% van de gestelde doelen uit de leerlijnen moeten worden behaald door de leerling. Deze 75% bevat de cruciale doelen. Uiteraard kan een school deze norm verhogen, passend bij de eigen ambitie.

Ondersteuningsbehoefte

De intensiteit en de wijze waarop de school de ondersteuning biedt, die een leerling nodig heeft op de diverse gebieden (leren en ontwikkeling, sociaal-emotioneel en gedrag, communicatie, fysiek en medisch) en de ondersteuning die nodig is ten behoeve van het functioneren in de thuissituatie/ buiten school.

1	2	3	4	5	6	7
Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig	Incidenteel	Op afroep	Leeftijdsadequaat/ op afroep

Ontwikkelingsleeftijd

Mensen met een verstandelijke beperking doorlopen dezelfde ontwikkelingsfasen als mensen zonder een verstandelijke beperking. Het verschil is dat deze fasen bij mensen met een verstandelijke beperking langer duren en dat de ontwikkeling eerder stopt dan bij mensen zonder een verstandelijke beperking. Ook mensen met bijvoorbeeld psychiatrische problematiek kunnen een vertraagde sociaal-emotionele ontwikkeling hebben.

Ontwikkelingsperspectief(plan) (OPP)

Het ontwikkelingsperspectief is een inschatting door de school van de ontwikkelingsmogelijkheden van een leerling op de langere termijn, het geeft aan welke uitstroombestemming verwacht kan worden en welke ondersteuning de leerling daarbij nodig heeft. Kortom: het is een inschatting van wat een leerling gaat leren op school. Het ontwikkelingsperspectief bestaat uit het instroomprofiel, de bevorderende en belemmerende factoren die van invloed zijn op het onderwijsleerproces, de verwachte uitstroombestemming en de doelgroep die daarbij passend is.

Opbrengstgericht werken

Is het bewust, systematisch en cyclisch werken aan het verbeteren van de resultaten. Hierbij gaat het om de resultaten op alle ontwikkelgebieden.

Referentieniveau

Inhoudelijke beschrijving van de (cognitieve) kennis en vaardigheden die leerlingen moeten hebben in een bepaald vakgebied, op een bepaald moment.

Uitstroombestemming SO

Het type voortgezet onderwijs waar de leerling naar verwachting naar gaat uitstromen met de daarbij behorende eindniveaus.

Uitstroombestemming VSO

Het niveau van dagbesteding, (beschutte) arbeid of het type vervolgonderwijs waar de leerling na het VSO naar verwachting naar gaat uitstromen met de daarbij behorende eindniveaus.

Uitstroomniveau

Een verzameling beheersingsdoelen per leergebied.

Uitstroomprofiel:

De verzameling *uitstroomniveaus* per leergebied. Het zijn de instroomeisen van het voortgezet onderwijs, de arbeid of de dagbesteding die de leerling gaat doen.

Literatuurlijst

American Psychiatric Association (2001). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. DSM-IV-TR. Amsterdam, Pearson.

American Psychiatric Association (2014). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition (DSM-5). Amsterdam, Boom.

Bronfenbrenner, U. en Ceci, S. (1994). Psychological Review Vol 101; Nature-nurture reconceptualized in developmental perspective: A bio-ecological model.

Buntinx, W. (2003). Wat is een verstandelijke handicap? Definitie assessment en ondersteuning volgens het AAMR model. Nederlands Tijdschrift voor zorg aan verstandelijk gehandicapten, 29, 4-24.

Buntinx, W., Maes, B., Claes, C., Curfs, L. (2010). De Nederlandstalige versie van de Support Intensity Scale. Nederlands tijdschrift voor de zorg aan mensen met een verstandelijke beperkingen, 36 (1), 4-22.

Clijisen, A., Pieterse, E., Spaans, G., Visser, J. (2009). Werken vanuit een ontwikkelingsperspectief in het speciaal basisonderwijs. Naar een gezamenlijk kader. Utrecht, PO-raad.

Damen, L., Cordang, M. (2007). Het leren van ZML. Op je hurken in de klas. Enschede, SLO.

Didden, R. (red.) (2006). In perspectief. Gedragsproblemen, psychiatrische stoornissen en lichte verstandelijke beperking. Houten: Stafleu Van Loghum.

Došen, A. (2008). Psychische stoornissen, gedragsproblemen en verstandelijke handicap. Een integratieve benadering bij kinderen en volwassenen. Assen, Van Gorcum.

Gennep, van A. (2000). Emancipatie van de zwaksten in de samenleving. Over paradigma's van verstandelijke handicap. Amsterdam, Boom.

Heijkoop, J. (1995). Vastgelopen. Baarn, Nelissen.

ICF-CY World Health Organization (2007). International Classification of Functioning, Disability and Health. Childen & Youth version. Geneva: WHO.

Kraijer, D. en Plas J. (2006). Handboek psychodiagnostiek en beperkte begaafdheid. Amsterdam, Harcourt Assessment.

Leeuwen, B. van, Limpens, M. (2007). Leerlingen verschillen en dat is normaal. Enschede, SLO.

Meester-Delver, A. (2014). Het Capaciteitenprofiel. Toekomstverwachtingen voor kinderen met beperkingen inschatten en communiceren. Assen, Van Gorcum.

Pameijer N. en Van Laar-Bijman, E. (2007). Handelingsgerichte diagnostiek; Een handreiking voor orthopedagogen en psychologen werkzaam in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. Den Haag, Procesmanagement PO.

Procesmanagement PO. Struiksma, C., Rurup, L. (2008). Onderwijscontinuüm. Een denk- en werkwijze voor passend onderwijs. Rotterdam, CED-groep.

Schalock, R.L., Borthwick-Duffy, S.A., Bradley, V.J., Buntinx, W.H.E., Coulter, D.L., Craig, E.M., Gomez, S.C., Lachapelle, Y., Luckasson, R., Reeve, A., Shogren, K.A., Snell, M.E., Spreatt, S., Tassé, M.J., Thompson, J.R., Verdugo-Alonso, M.A., Wehmeyer, M.L., & Yeager, M.H. (2010). *Intellectual Disability: Definition, Classification and Systems of Supports*. Washington, D.C.: AAIDD.

Stevens, L. (1997). *Overdenken en doen. Een pedagogische bijdrage aan adaptief onderwijs*. Den Haag.

Struiksmā, C., Spaans, G., Clijsen, A., Hollenberg, J., Pameijer, N. (2013). *Ontwikkelingsperspectief in het speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs*. Utrecht, PO-raad.

Timmers-Huijgens, D. (2005). *Ervaringsordening*. Maarsen, Elsevier.

Veenman, S., Förrer, M., Kenter, B. (2000). *Coöperatief leren in het basisonderwijs*. Amersfoort, CPS.

Veen, van der, T. , Wal, van der, J. (2009). *Van leertheorie naar onderwijspraktijk*. Houten, Noordhoff.

Verheij, F. en Van Doorn (2008). *Adaptief behandelen op school*. Assen, Van Gorcum.

Vermunt, J.D.H.M. *Leerstijlen en sturen van leerprocessen in het hoger onderwijs: naar procesgerichte instructie in zelfstandig denken*. Swets & Zeitlinger.

Vugts-de Groot, B. (2009). *Werken met ontwikkelingsleeftijden. Afstemmen op mensen met een verstandelijke beperking*. Barneveld, Nelissen. Toezichtkader 2012. Speciaal en voortgezet speciaal onderwijs. (2012) Utrecht, IvhO.

Wet kwaliteit (v)so (2012), Staatsblad 545.

Colofon

In samenwerking met LECSO

- Aloysius Stichting
- Stichting BOOR|
- Koninklijke Visio
- De Onderwijsspecialisten
- De Kleine Prins
- RENNA4
- Groninger Buitenschool
- Prins Johan Friso Mytelschool
- Heliomare
- Hub Noord-Brabant
- Emiliusschool
- De Meerklank
- Doorbraakproject Onderwijs & ICT
- Kennisnet

